

Ca-Nostra

*** ANY QUINT NÚM 212 ***

SETMANARI POPULAR

*** INCA, 10 DE NOVEMBRE DE 1912 ***

INCA Y SA PATRONA

La devoció y amor dels fills d'Inca a Santa Maria la Major, sa titular y Patrona, sempre es estada fervent i entusiasta.

Nostros majors ja li axecaren l'esvelt temple Parroquial y l'enriquiren d'obres d'art y ab privilegis singulars.

La festa patronal que'ls antics adrassaven a SA MORENETA, era tan extraordinari, que'ls fogarons del poble y la iluminaria del temple se davien foc per veure qui emblemaria més l'amor inquera envers d'Ella; puis no sols se posaven llums per les capelles y altars, sino que fins a les arriscades gornises de la dorada volta de son Palau, se colocaven fileres de ciris fonadissos d'amor y d'holocauste.

Ara, en temps moderns, que se instituí la oració de coranta hores, que's la solemnitat més suntuosa y devota del culte catòlic, la ciutat d'Inca li consagra tres dies de festa ab tot l'esplendor y la magnificència que li sugerex la seu tradicional devoció.

Pero lo que caractisa més la fè mariana dels inquers son les legendes y tradicions que du com involucrada la devoció a Santa María la Major.

Tres son les que recordam y que tothom té al cor y memoria.

La legenda de quant y com la trobaren uns pollensins la graciosa imatge que du per titol: Santa María la Major: la més hermosa y artística del seu temps y de ses germanes morenetes; de posat soberà, revelador de gracies y misticisme; obra primitiva, de cipré, feta d'una pessa: estàtua, trono y el minyonet Jesús que la Verge porta al bras dret, com una brassada de roses y espigues de blat.

Un'altra tradició es la costum antiga de celebrar sa festa onomàstica nostres pageses que tenen el nom

hermos de María p'el Patrocini de la Verge, dia en que a nostra Parroquia celebran la gran festa de Santa María la Major.

La tradició més sentida y popular es l'usansa de fer fogarons a n-el carré totes les famílies a la sortida de Completes del dissappe de la gran festa, espectacle commovador que se repetex tots els anys, fomentat per l'Obrería que reparteix fexets de teya de casa en casa.

Bons inquers: siem dignes fills de nostros avis, honrant de cor a l'escelsa Patrona y continuant les bones costums qu'ells mos dexaren. Que nostros foguerons sien grossos y ardents, encesos per amor y devoció. Fessem la cort aquets dies a nostra Reyna y Mare; y pujem a la cambra per adorar sos peus, aon han depositat la efusió de ses besades centenars de generacions qui nos presediren, llegantnos un nom y una historia de qu'hem porem estar orgullosos.

Excursions y paseos escolares

Comprendiendo que la misión educadora del Maestro debe orientarse buscando medios prácticos e instructivos para obtener copiosos frutos en la labor pedagógica que le está confiada, convencidos de que su enseñanza debe ser interesante, atractiva y eminentemente práctica para que los escolares adquieran conocimientos permanentes é imborrables de sus tiernas inteligencias; de ahí que para conseguir este resultado, altamente educativo, apele a las excursions y paseos escolares, campo de verdadera experimentación para el Maestro, pues mis veintidos años de práctica en la enseñanza me han demostrado que las excursions escolares son factor principalísimo y medio de extraordinaria eficacia, para la conveniente enseñanza y educación de la niñez escolar, puesto que por este medio se aleja el Maestro del abuso del libro para lecciones de memoria, utilizando todos los medios sensibles que tenga a su alcance, para que las ideas tengan fácil, rápida y grata penetración en el espíritu del

educando.

Se llama «excusions escolares» a las salidas que el Maestro realiza con sus alumnos, con el fin de que hagan ejercicios corporales, que tanto reclama la educación física, esparzan su espíritu contemplando y estudiando las obras de la pródiga Naturaleza y de este modo adquieran numerosas é imborrables ideas útiles y notoriamente provechosas.

Cuando únicamente nos proponemos el desarrollo y fomento de la educación física apelamos a los paseos escolares, metódicos y ordenados; pero cuando el objetivo que seguimos es esencialmente instructivo, entonces nos valemos de la excursión, eligiendo un tema de reconocida utilidad y de inmediata aplicación práctica.

La enseñanza para los pequeños escolares tiene que basarse forzosamente en la propia naturaleza que presenta las cosas animadas, vivas, reales, cuya observancia es manantial inagotable de intensas y variadas impresiones, de ideas claras, exactas y útiles, preparando al niño para la vida social, utilizándose con extraordinario provecho el ejercicio de sus naturales instintos de curiosidad é imitación.

Observador el niño por instinto natural, al ponerle en contacto con los objetos; despertamos su atención y le damos nociones útiles y provechosas; y educando las facultades todas de nuestros alumnos enriquecemos su inteligencia con datos preciosos sólidamente adquiridos.

A. FERRER.

(Continuará.)

HISTORIA DEL REY EN JAUME CONQUERIDOR DE MALLORCA

—Glosada per B. Ferrá)

III.

SITI Y ENTRADA VICTORIOSA DINS CIUTAT.

(Continuació)

Els sarrahins,
vells retuts, dones y nins,
tots s'escapaven
pels portells que uberts trobaven,
y, fets enfora
de ciutat, la casa mora
de l'Almudayna
rebé, sonant la Dúlzayna

per son senyor
an el Rey Conqueridor.

Sobre vint y un any tenia,
cuant tot axó's devenia.

Feta seu la ciutat
quedaren en llibertat
els catius plens d'alegría;
y, a la Verge Maria
de la Salut fou dicada
la mezquita, temple infeèl
que benehi fra Miquel
Fabra; y quedá consagrada
p'els Bisbes de la creuada;
fí d'aquella expedició.

Així la devoció
al Arcàngel, per patró,
creim qui fou originada.

IV.

Els cronistes de Mallorca
dexaren ben comprovat
que, ab l'ecsèrcit de Don Jaume,
vengué Fra Pere Nolasch,
noble cavatler de France,
com dels guerrers crusats.

En la mateixa vesprada
que el Rey va ser inspirat,
lo mateix que'l Pros Ramon
de Penya fort, català,
se sesolgué fundar l'Orde
Redemptorista d'esclaus.

Per xó, dia deu d'Agost,
precisament d'aquell any
mil doscents devuit, s'armaren
dins la nova catedral
Barcelonesa, tants nobles
junt amb dit Pere Nolasch,
cavallers redemptoristes
mercedaris d'hbir blanc.

Am ells vengué Fra Serapi
agoserrat, a venjar
els robos que vils corsaris
feyen de diners captats
dins pobles de tota'spanya,
per redempció d'esclaus.

Veis el principal motiu
que al Rey En Jaume impulsá
a'stendre del Evangelí
la llum, pels pobles pagans,
y a vení a prender Mallorca,
als infeels fills d'Alá,
qui desd'Alger dominaven
nóstres illes y ses mars;
e impunament, fets esciaus
s'en duyen els cristians.

V.

LA CIUTAT DESAGRAHIDA

Per sis sigles respetada,

rellquia del antigor,
ha estat aquella murada
Porta de la Reconada
dita del Conqueridor.

Al cap d'anys feyen *colcada*
els fills de nostra ciutat
amb festa ben alegrada
y processó molt honrada
pels vesins ds tot estat.

Avuy el poble (ulsurat
pels qui lo antich desplau
y el modernisme ha embriagat)
en un sol vespre ha enrunit
aquella arcada de pau

En el temps que hem arribat,
ha sigut una arrogancia
del fanatisme *ilustrat*,
tot demostrant s'ignorancia
d'Historia del temps passat.

Han dit que *allò* feya nosa,
y, s'veu bé que era mentida!...
No parlem més de tal cosa,
y tapem amb una llosa
lo que un cor sá may oblida.

Perduda la remembransa
que'ns feya aquell monument;
axí la ciutat alcansa,
per forsa y a tota ultransa
lo seu breu aixamplament.

Si al manco, coma memoria,
s'alsás al Conqueridor,
sols *una creu*, en sa gloria,
feríem a nostra Història,
com mos cal, degut honor.

Sia un dret seny cap-pensada
de bon grat, está glosada
pels qui regeixen Ciutat.
y, dalt un MENHIR posada
nostra insignia de victoria
y de vera llibertat.

Deu súa en eterna gloria
benehit y alabat.

Amen.

B. F.

EL CAMÍ FANGÓS

En temps d'hivern, i després d'unes pluges
molt fortes, una vegada's trobaren en mitx
d'un camí real un jove que pujava de la plana,
emprenguent un llarc viatge, i un vell qui l'a-
cabava, baixant de la muntanya i apropi ja de
la posada.

—Deu vos guard, bon homo,—digué'l jove al vell.—Me dirieu, si us plau, si hi ha
gaire fanc per aqueix camí amunt?

El vell el se mirá de cap a peus, com qui
prenenent-li la mida d'un cop d'ull, i després li
respongué amb aqueixes paraules:

—Pe'ls vells, fins a n-els jonoy;
Pe'ls joves, fins a n-el coll.

El jove, qui esperava, sinó una iloança de
sa bona cama, una resposta més faladera, se
quedá en dejú del seu significat. I creguent
que'l bon anciá se volia riure d'ell, si es que
no estava trastocat, se n'aná camí amunt tot
barbotejant: «Axò era resposta de donar, a
un jove dispost i lleuger com jo, un vell qui
sen va del món! Es que ho voldria dir al re-
vés: «Pe'ls joves, fins a n-els genoys; pe'ls
vells, fins a n-el coll».

El jove, deitós, a pas de convidat, em-
prengué'l camí, i a les quatre passes ja s'havia
oblidat de la sentenciosa dita del bon vell,
i, camina que caminarás, com més anava,
més fanc trobava. Pera sortejarlo, com els
anys no li pessaven gaire, soltava d'aci i d'allá
de pedra en pedra i d'una vora de camí
real a l'altra. Tot saltant i gambetjant, refet
de sa lleugeresa, una vegada posá'l peu sobre
una pedra girella, i quan menos s'ho pensava
se n'aná de costellam al bell mitj i en lo més
tou i espés de la fanguera, d'on sortí enfangat
fins al coll, i encara am prou feynes.

Allavors començá d'entendre i de capir
l'extrany enigma del vell entenimentat, més
que més al recordar que aquest, a la seva
edat i venguent d'un llarc viatge, no s'havia
enfangat sinó fins a les gonoyerdes.

De fanc n'hi ha de moltes castes i de vi-
ranys illosos n'hi ha més dels que sembla
per tot arreu. Si voleu que us ho diga clar
català, a la curta o a la llarga e-hu son tots
els qui s'aparten del camí de la netedat i de
la dretura, que es el camí del sant Evangelí.

Si'l jove que tot just enfila'l camí de la
vida trobant-lo tal vegada espedregat, bon
i sembrat de flors, demanás als vel's que ja
l'acaben si hi ha gaire fanc, tots farien la ma-
teixa resposta: «Pe'ls vells, fins a n-es ge-
noys; pe'ls joves, fins a n-el coll»,

Ceadures d'or

IMP CRTAMTE DESCUBRIMIENTO

CIENTÍFICO

El joven alumno Julián Bentenac, que asiste
á las clases del Colegio católico dirigido
por los PP. Estanislao, de París, ha descu-
bierto y patentizado un sistema de telegrafo
sin hilos, que puede comunicar sin los incon-
venientes del actualmente en uso, con una
velocidad diez veces mayor y con doble eco-
nomía.

El descubrimiento ha producido gran sen-
sación, y su autor se ve asediado por los
hombres de ciencia que le piden explicacio-
nes sobre su procedimiento.

FIN DE UN CRIMINAL

Habíabamos el otro dia de los atroces pro-
cedimientos que los *civilizados* blancos, agen-
tes de las compañías recolectoras de caucho
siguen con los infelices indios del alto Perú.

No hay alma honrada que al leer aquellas
líneas no sienta en lo más hondo de su con-

zia una rabia sorda contra los criminales autores de hechos tan vergonzosos para la humanidad.

Hoy leemos la noticia de que uno de aquellos desalmados, el inglés William Forban, ha muerto de un modo horroroso. El castigo de crímenes tan horrendos, muchas veces recae sobre la cabeza del culpable en este mismo mundo.

William Forban nació, en Birmingham, de padres honrados que le dejaron una fortuna y una casa de comercio acreditada, que al año se declaraba en quiebra.

Después de esta catástrofe hizose misionero protestante, luego maestro en Haití, de donde pasó á Australia, fundando una casa de banca, que le sirvió para pescar incacos robando sus cuartos, pues escapó con 800.000 francos.

Derrochado este dinero, como antes la fortuna que le legaron sus padres, es jefe de una banda de ladrones internacionales, y por fin con nombre supuesto, vuelve á América entrando como agente de una Compañía inglesa explotadora del caucho.

Pasa á Santa Clara, donde durante los años 1902 á 1910 asesina á más de 1.500 indios! por el solo delito de no haber recogido bastante producto sobre el que tiene Forban un tanto por ciento.

No obstante, tantos crímenes empiezan á mover la opinión, y el bandido juzga prudente retirarse con sus beneficios.

En Pelicapao (Méjico) compra extensas praderas que nutren millares de cabezas de ganado lanar.

Allí es donde la Justicia de Dios va á darle su merecido.

Estaba William Forban recorriendo su extensa propiedad, cuando el caballo se le desbocó emprendiendo veloz carrera, que pasó de repente frente una de las grandes calderas donde se cuece la carne para conservas.

El jinete, lanzado al aire, ha caído en el líquido hirviente, habiéndole sacado sus dependientes con la cabeza partida y atrozmente quemado.

Tres horas sobrevivió el verdugo de los indios, tres horas de atroces sufrimientos pusieron fin á una vida de las más criminales que registra la historia.—(De *Crónica Social*),

APLEC JAUMISTA

A n-el Santuari de Nostra Senyora de Gràcia del Puig de Randa, els tradicionalistes de Mallorca, diumenge passat celebraren un Aplec Jaumista, ab motiu de beneirse una bandera per la Juventut de Lluchmajor.

Abans de la missa, que celebrá Mossen Jaume Sastre, aquex fé un discurs de pinyol vermell sobre l'ideal religiós del partit.

Al capvespre se verificá l'acte del Aplec, dirigint la paraula els tradicionalistes D. Llorenç Sastre, President de la Juventut de Lluchmajor; D. Bartomeu Sala, President de la Juventut de Campos; D. Joseph Barceló, de Lluchmajor; D. Juan Obrador, de Felanitx; D. Miquel Bordoy, de la metixa ciutat; D.

Alfredo Llompart, de Palma; D. Francesc Mulet, President del Comité de Lluchmajor; D. Ramon Maroto y el Cap Regional del partit D. Marián Zaforteza que presidia l'acte ab D. Felip Villalonga y el Sr. Maroto.

Tots els oradors foren tant calents com mesurats en los seus discursos. Atacaren el centralisme qu'es la sengonera de les provincies; defensaren el regionalisme anant per les nostres ferm; y posaren a Deu y la Patria com a principals ideals de les seues aspiracions.

Mos alegram d'aquex acte de vitalitat en Mallorca d'un partit qu'es un gran desensor de la Religió catòlica.

EJERCICIOS ESPIRITUALES EN SAN FRANCISCO

Por iniciativa de la Venerable Orden Tercera, se celebrará en la iglesia de San Francisco de esta ciudad una tanda de *Ejercicios Espirituales* dedicada en particular á los Terciarios y en general á todos los fieles de uno y otro sexo que deseen asistir.

Será el Director de los ejercicios espirituales el Rdo. P. Fr. Francisco Fornés, Franciscano; y las funciones tendrán lugar en la forma siguiente:

Domingo, 17 de Noviembre.—A las 6 de la tarde: se rezará la corona de la Santísima Virgen, y después hará la plática preparatoria de los ejercicios el mencionado P. Fornés.

Lunes, 18.—Por la mañana A las 5: se celebrará la primera misa, explicándose las ceremonias de tan augusto sacrificio.

Después de la misa habrá sermón sobre las verdades eternas, que terminará poco antes de las seis.

A las seis: Segunda misa.

A las 10: Lectura espiritual, y plática.

Por la tarde: A las 6 y media. Rezo de la corona: plática doctrinal por el Rdo. P. Cerdá, cánticos propios de ejercicios, y sermón por el Rdo. P. Fornés.

Los días restantes.—Se celebrarán los mismos actos que el lunes, y á las mismas horas.

Domingo, 24 de Noviembre.—Mañana: A las 7. Tendrá lugar la comunión general de los ejercicios.

A las 9 y media: Tercia cantada.

A las 10: Misa solemne con sermón por el Director de los ejercicios.

Por la tarde: A las 3 y media. Se hará la vestición del escapulario de la Tercera Orden á todas las mugeres que lo deseen.

A las 6: corona; vestición solemne del escapulario á todos los hombres que lo deseen; profesión de terciarios y terciarias que estén avisados para profesar: sermón de conclusión per el Rdo. P. Fornés.

Se terminará con el canto del *Te-Duum*.

NOSTROS AMICS DIFUNTS

La setmana passada morí el Sr. Vicari de Búger, Mossen Gabriel Andreu, com ja saben nostros llegidors, de resultes de sa desgraciada caiguda.

La seua mort es estada molt sentida y plo-

rada en Búger, y de tots els amics y personnes que tengueren l'honra de tractarlo, per la seua amabilitat de caràcter y per esser un sacerdot exemplar y gelós de les ànimes a ell confiades.

Adressem oracions al Altíssim per l'ànima del bon sacerdot per si acás se troava encara en lloc d'espiació.

Rébia la familia del finat nostre planyívol condol, y sàpiga que noltros estimavem el seu virtuós capellá.

Croníco d'Inca

Novembre de 1912.

Dia 4.—A les sis del matí ha fet una bona aygada y qu'es una llàstima que no haja durat tot el dia,

Dia 8.—En nostra última crònica demarem que tots els membres d'una família havien tengut un cólic terrible a causa de haver menjat frit de porc. En vista que un dels malalts avuy ha mort, nos hem volgut informar millor per veure que hi poria haver respecte del porc que l'inspector de comestibles havia donat per dolent.

En nostres preguntes hem aclarit: que'l carnissers havien comprat el porc en condició a un pollensi; y en vista del dictámen del Sr. Canal, ridaren el venedor y a la seva presencia, el dia de la derrera fira, va esser acabat d'obrir y untat de fum d'estampa perque no pogués esser venut ni utilitat y sa sanc va esser tirada a sa bassa.

El pollensi s'en dugué el porc y no se sab que n'ha fet.

¿Qué tenia el frit que ha causada la mort a n'En Jaume Ferriol?

No e-hu hem aclarit; pero se creu qu'es un descuit de la confecció del menjar.

—Durant la Oració de Coranta hores qu'avuy han comensades a nostra Parroquia, en honra de la Titular, Santa Maria Major, predicarà, demá a l'ofici major y a la funció dels dos darrers dies el Rnt. P. Cerdá, Superior de Franciscans.

El Cronista.

BOLLETI COMERCIAL

Preus que retgirem a nostre mercat.

Bessó	a 103'00	el quintá
Blat	a 18'00	la cortera
Xexa	a 18'50	id.
Sivada	a 10'00	id.
Ordi	a 11'00	id.
Faves	a 19'00	id.
Monjetes de confit	a 32'00	id.
Siurons	a 32'00	id.
Guixes	a 19'00	id.
Patatas	a 5'00	esquin á.

Refrans, ditxos, adagis o proverbis.	
315	blanca tot ho escampa.
Sa cuyera de plata, no fá més bò es menjá.	327
316	Si't fa mal, pòti sol.
: : Llucia, llarga es sa nit y curt es la nit.	328
317	En tot hi ha mentàfara; fora a sa llet, que hi posen aygo.
Qui fá parts y s'engana, Sant Martí l'hi treu un uy.	329
318	No poren fer res devant uys pelits.
Qui deu que pac, y viva'l Rey.	330
319	Cada's quí que tenga lo qu'es seu.
No mires es dò, sino es bon amó.	331
320	Totes me pònen, y sa rossa me'n fa dos.
Qui a Deu té, res ha mesté.	332
321	Un foc, treu s'altre.
Fá més vía un qu'escampa, que deu que repleguen.	333
322	Axò son vuits y nous y cartes que no lliguen.
Perdut per perdut, dali per perdut.	334
323	Un cop pega a n'es may, y s'altre a s'en-cruya.
Perdut per mil, perdut per mil y cinc centes.	335
324	Qui molt xerra, sovint s'erra.
Ses coses de Palacio, van ab espacio.	336
325	Ves a fer s'ivern allá ont has fet s'estiu.
En Pere, tal es com era.	337
326	Visquem, y veurem coeses.
Sa gallina rossa, tot ho abossa, sa gallina	338
	Val més enveja, que pietat.
	339
	Qui no té vergonya, tot lo món es seu.

blanca tot ho escampa.	340
327	Jocs de mans, jocs de viláns.
Si't fa mal, pòti sol.	341
328	Com més veys, més ases.
En tot hi ha mentàfara; fora a sa llet, que hi posen aygo.	342
329	Primé son es veynats que's parents.
No poren fer res devant uys pelits.	343
330	Qui sembra vents, recuyex tempestats.
Cada's quí que tenga lo qu'es seu.	344
331	Més fa el qui vol que el qui pot.
Totes me pònen, y sa rossa me'n fa dos.	345
332	No es tan valent, com el pinten.
Un foc, treu s'altre.	346
333	Un que viu de gorres, si no'l conviden ell meteix se convida.
Axò son vuits y nous y cartes que no lliguen.	347
334	Qui diu ses veritats, pert ses amistats.
Un cop pega a n'es may, y s'altre a s'en-cruya.	348
335	Després de mort, ni vinya ni hort.
Qui molt xerra, sovint s'erra.	349
336	Allá ont canten gallines y llauen vaques, mal any segú.
Ves a fer s'ivern allá ont has fet s'estiu.	350
337	Qui no vol quant pot, quant vol no pòt.
Visquem, y veurem coeses.	351
338	De la boca del nin y del orat, surt la veritat.
Val més enveja, que pietat.	352
339	De sa desgracia de Judes, Sant Massià et tengué ventura.

Almacenes Montaner

SINDICATO 2 á 10 Y MILAGRO 1 á 11

= PALMA =

Pañería, Sastrería, Novedades, para Señora y Caballero, Camisería, Lencería Mantelería, Confección de blanco, Géneros de punto, Estatuaría Religiosa, Plata Meneses Medallas, Rosarios, Objetos para Regalos, Efectos Militares, Uniformes, Gorras, Espadería, Corbatería, Tapices, Alfombras y Cortinajes.

«EN LA SUCURSAL CAN BITLA»

ROPAS HECHAS Y SASTRERÍA ECONÓMICA

LOS MÁS IMPORTANTES DE LAS BALEARES

GRANDES ALMACENES SAN JOSÉ

IGNACIO FIGUEROLA

CENTRAL: Brondo, 7, 9 y 11—Esquina Borne. 118—PALMA
SUCURSALES: JAIME II, 59 y 61 esquina VICENTE MUT—
BINISALEM calle TRUCH—LA PUEBLA calle MAYOR, 58—
INCA, PLAZA IGLESIA, PALMER.

SASTRERIA. CAMISERIA, CONFECCIONES

Equipos para novios—Corbatería—Bisutería—Mercería—Sedería—
Lanería—Alfombras—Lencería—Géneros de punto—Cortinajes.

OBJETOS PARA REGALOS = = PRECIO FIJO

Ametlers de Planter

DE SUPERIOR CALITAT

BARTOMEU Fiol (a) Soma

Posada de Lluch.-INCA

Guerra de Oriente

A n-aquesta llibrería s'hi suscriu pels 10 cuaderns primers al preu de 4 pessetes. Un número totsol costa 50 céntims.

CARRÉ DE LA MURTA, 5.—INCA'

LLIBRES PER A CAP D'ANY

DIETARIS pera 1915.

ALMANAC BAILLY BAILLIERE pera 1915.

BLOCS del Santíssim Rosari.

N'esperám d'altres a nostra Llibreria.

MANASTRALS DE FERRER
S'en necessita un que sabi fer feyna
be per trebayá a una ferreria d'Inca.
A n-aquesta Impronta en donarán
raò.

Aquest setmanari se publica ab cens
eclesiástica.